Το Σχέδιο ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων

Ένα φιλόδοξο βήμα ή μια βεβιασμένη κίνηση;

Νικόλαος Ζαπριάνος

Δικηγόρος, Δ.Ν.

(2014)

Ι. Εισαγωγή

Το 2011 δημοσιεύθηκε το πρώτο προερχόμενο από θεσμικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχέδιο κωδικοποίησης του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων. Πρόκειται για την πρόταση κανονισμού «σχετικά με τη θέσπιση κοινού ευρωπαϊκού δικαίου των πωλήσεων», η οποία υπεβλήθη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 11 Οκτωβρίου 2011 (στο εξής: Σχέδιο Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων ή Σχέδιο)[1]. Η ιδέα της καταγραφής και κωδικοποίησης του αστικού δικαίου στην Ευρώπη δεν είναι νέα. Οι μέχρι πρότινος προσπάθειες στηρίζονταν, ωστόσο, κυρίως σε ιδιωτικές, επιστημονικές πρωτοβουλίες και δεν είχαν δεσμευτικό χαρακτήρα ή πολιτική νομιμοποίηση.

Στην παρούσα εργασία θα προηγηθεί μια σύντομη αναδρομή σ' αυτά τα παλαιότερα εγχειρήματα καθώς και στις προεργασίες του Σχεδίου Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων (ΙΙ.). Στην συνέχεια θα εξετασθούν η δομή και οι στόχοι του Σχεδίου (ΙΙΙ.), ο ιδιότυπος προαιρετικός χαρακτήρας του (IV.), η σχέση του με τα εθνικά αστικά δίκαια (V.), καθώς επίσης το πεδίο εφαρμογής και το κανονιστικό του εύρος (VI.). Τέλος, θα ακολουθήσουν ορισμένες καταληκτικές διαπιστώσεις και προτάσεις (VII.).

ΙΙ. Η προϊστορία του Σχεδίου Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων

1. Οι μη δεσμευτικές κωδικοποιήσεις

α) Αρχές του Ευρωπαϊκού Δικαίου των Συμβάσεων

Η Επιτροπή για το Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Συμβάσεων (Commission on European Contract Law), μια ανεξάρτητη ομάδα νομικών υπό το Δανό καθηγητή *Lando*, ήταν η πρώτη που ασχολήθηκε με τη διατύπωση αρχών γενικής αποδοχής για το δίκαιο των συμβάσεων στην Ευρώπη ήδη από το 1980[2]. Η Επιτροπή, η οποία είναι γνωστή και ως

---

[1] Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση κοινού ευρωπαϊκού δικαίου των πωλήσεων, COM (2011) 635 τελικό.

[2] Βλ. *Αρνόκουρο*, Ευρωπαϊκός Αστικός Κώδικας, ΧρΙΔ 2001.491 επ., 493· *Σταθόπουλο*, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο (2004) σ. 45· *Καραμπατζό*, Το Σχέδιο ενός Ευρωπαϊκού Αστικού Κώδικα, ΕφΑΔ 2008.855 επ., 858· *Zimmermann*, *Principles of European Contract Law*, σε Basedow/Hopt/Zimmermann (επιμ.), Handwörterbuch des Europäischen Privatrechts II (2009) σ. 1177 επ.

Electronic copy available at: http://ssrn.com/abstract=2738582

Επιτροπή Lando, ολοκλήρωσε το έργο της το 2003 με τη δημοσίευση σε τρεις τόμους των Αρχών του Ευρωπαϊκού Δικαίου των Συμβάσεων (Principles of European Contract Law, PECL)[3]. Πρόκειται για μη δεσμευτικούς κανόνες, διατυπωμένους υπό τη μορφή νομοθετικών διατάξεων και συνοδευόμενους από ερμηνευτικές και δικαιοσυγκριτικές παρατηρήσεις. Οι συντάκτες των Αρχών αποβλέπουν στη διευκόλυνση των διασυνοριακών συναλλαγών, προσφέροντας στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις μια σύγχρονη «lex mercatoria»[4], μια ιδιωτική κωδικοποίηση η οποία μπορεί να βρει εφαρμογή κατόπιν επιλογής των συμβαλλομένων ή να συμπληρώσει τους κανόνες του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου (άρθρο 1:101 των Αρχών)[5].

β) Αρχές για τις Διεθνείς Εμπορικές Συμβάσεις

Στην ίδια κατεύθυνση με την Επιτροπή Lando κινείται το Διεθνές Ινστιτούτο για την Ενοποίηση του Ιδιωτικού Δικαίου (Unidroit), το οποίο ασχολείται με την σύνταξη πρότυπων γενικών κανόνων για τη ρύθμιση των διεθνών εμπορικών συμβάσεων επίσης από τη δεκαετία του 1980[6]. Το 2010 κυκλοφόρησε η τρίτη έκδοση των Αρχών για τις Διεθνείς Εμπορικές Συμβάσεις (Principles of International Commercial Contracts, PICC)[7]. Το έργο εμφανίζει παραπλήσια δομή με τις Αρχές της Επιτροπής Lando, ενώ αξιοπρόσεκτες είναι και οι ομοιότητες στο ουσιαστικό περιεχόμενο των ρυθμίσεων των δύο κειμένων.

γ) Ομάδα Μελέτης για έναν Ευρωπαϊκό Αστικό Κώδικα

Ορισμένα μέλη της Επιτροπής Lando συνέπηξαν το 1998 την Ομάδα Μελέτης για έναν Ευρωπαϊκό Αστικό Κώδικα (Study Group on a European Civil Code) με σαφώς πιο μεγαλεπήβολους στόχους[8]. Μέχρι σήμερα η συγκεκριμένη Ομάδα έχει εκδώσει συνολικά δώδεκα τόμους με πρότυπους κανόνες, οι οποίοι καλύπτουν την ύλη του ενοχικού δικαίου και μεγάλο μέρος του εμπράγματου δικαίου των κινητών[9].

---

[3] *Lando/Beale* (επιμ.), The Principles of European Contract Law. Part I (1995)· *Lando/Beale* (επιμ.), Principles of European Contract Law. Parts I and II (2000)· *Lando/Clive/Prüm/Zimmermann* (επιμ.), Principles of European Contract Law. Part III (2003). Επιμέρους ζητήματα ουσιαστικού δικαίου των Αρχών του Ευρωπαϊκού Δικαίου των Συμβάσεων πραγματεύονται στην ελληνική βιβλιογραφία οι *Κεραμεύς*, *Π. Κορνηλάκης* και *Κλαβανίδου* στον τόμο ΕΝΟΒΕ (23), Οι αρχές του Ευρωπαϊκού δικαίου των Συμβάσεων – Ισότητα των φύλων στις εργασιακές σχέσεις (1995) καθώς και οι *Μεντής*, Τα άρθρα 3:301-3:304 των Αρχών του Ευρωπαϊκού Δικαίου των Συμβάσεων για την έμμεση αντιπροσώπευση, ΧρΙΔ 2008.97 επ.· *Δακορώνια*, Οι διατάξεις για την πλειονότητα δανειστών των Θεμελιωδών Κανόνων του Ευρωπαϊκού Δικαίου των Συμβάσεων (PECL III). Σύγκριση με τις διατάξεις για την ενεργητική ενοχή εις ολόκληρον του Ελληνικού ΑΚ, ΧρΙΔ 2011.321 επ.

[4] Βλ. σχετικά *Χ. Παμπούκη*, Η Lex Mercatoria ως εφαρμοστέο δίκαιο στις διεθνείς συναλλαγές (1996).

[5] Βλ. και *Σταθόπουλο*, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο σ. 45 επ.· *Καραμπατζό*, ΕφΑΔ 2008.855 επ., 858.

[6] Βλ. *Αρνόκουρο*, ΧρΙΔ 2001.491 επ., 493· *Φλάμπουρα*, Οι Αρχές της Unidroit για τις διεθνείς εμπορικές συμβάσεις, ΚριτΕπιθ 2001.217 επ.· *Kleinheisterkamp*, UNIDROIT *Principles of International Commercial Contracts*, σε Basedow/Hopt/Zimmermann (επιμ.), Handwörterbuch des Europäischen Privatrechts II σ. 1547 επ.

[7] UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2010[3] (2010). Βλ. την ελληνική μετάφραση των κανόνων από τον καθηγητή *Βούλγαρη* στην ΕΕμπΔ 2013.191 επ.

[8] Βλ. *Αρνόκουρο*, ΧρΙΔ 2001.491 επ., 494 επ.· *Schmidt-Kessel*, *Study Group on a European Civil Code*, in: Basedow/Hopt/Zimmermann (Hrsg.), Handwörterbuch des Europäischen Privatrechts II, S. 1453 επ.

[9] Βλ. τη σειρά Principles of European Law (PEL) του εκδοτικού οίκου Sellier – european law publishers.

Electronic copy available at: http://ssrn.com/abstract=2738582

δ) Αρχές του Κοινοτικού Κεκτημένου

Τόσο οι Αρχές του Ευρωπαϊκού Δικαίου των Συμβάσεων όσο και οι Αρχές για τις Διεθνείς Εμπορικές Συμβάσεις είναι εμφανώς προσανατολισμένες στις εμπορικές συναλλαγές. Ως εκ τούτου, δεν περιλαμβάνουν ιδιαίτερους κανόνες για τις καταναλωτικές συμβάσεις[10]. Την συστηματική καταγραφή και κωδικοποίηση αυτού του κλάδου του ευρωπαϊκού αστικού δικαίου έθεσε ως στόχο της μια άλλη ομάδα επιστημόνων, η Ευρωπαϊκή Ερευνητική Ομάδα για το Ισχύον Κοινοτικό Ιδιωτικό Δίκαιο (European Research Group on Existing EC Private Law – Acquis Group)[11], η οποία δημοσίευσε πρόσφατα την τρίτη έκδοση των Αρχών του Κοινοτικού Κεκτημένου (Acquis Principles)[12]. Οι ανωτέρω Αρχές δεν περιορίζονται, ωστόσο, σε μια συστηματοποίηση του ενωσιακού δικαίου καταναλωτή. Συχνά προβαίνουν σε μια γενίκευση αποσπασματικών διατάξεων οδηγιών, οι οποίες έχουν, ωστόσο, θεσπισθεί για να διέπουν συγκεκριμένους και σαφώς οριοθετημένους τομείς των συναλλαγών[13].

2. Η ενεργοποίηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και το Σχέδιο Κοινού Πλαισίου Αναφοράς (DCFR)

Οι επιστημονικές πρωτοβουλίες στο πεδίο του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων αναπτύσσονταν επί έτη σε ιδιωτική κυρίως βάση και παρέμεναν εν πολλοίς ανεπηρέαστες από τις πολιτικές εξελίξεις. Καθώς, όμως, η συζήτηση για την ενοποίηση του αστικού δικαίου εντεινόταν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε σκόπιμο να αναλάβει δράση και να παρέμβει στις εξελίξεις.

Έτσι, το 2005 η Επιτροπή ανέθεσε σε ένα δίκτυο νομικών ομάδων (Joint Network on European Private Law, CoPECL) την εκπόνηση ενός «Κοινού Πλαισίου Αναφοράς»[14]. Ο ασαφής αυτός όρος συναντάται για πρώτη φορά σε δύο παλαιότερες ανακοινώσεις της Επιτροπής[15] και αναφέρεται στη διαμόρφωση ενιαίας νομικής ορολογίας και στην εκπόνηση πρότυπων ρυθμίσεων, που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως «εργαλειοθήκη» κατά την αναθεώρηση υφιστάμενων αλλά και κατά την έκδοση νέων οδηγιών από τα νομοθετικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

---

[10] *Σταθόπουλος*, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο σ. 46.

[11] Βλ. *Καραμπατζό*, ΕφΑΔ 2008.855 επ., 858 επ.· *Grigoleit/Tomasic*, *Acquis Principles*, σε Basedow/Hopt/Zimmermann (επιμ.), Handwörterbuch des Europäischen Privatrechts I (2009) σ. 12 επ. Μέλος της Ευρωπαϊκής Ερευνητικής Ομάδας για το Ισχύον Κοινοτικό Ιδιωτικό Δίκαιο διετέλεσε και ο καθηγητής *Κεραμεύς*.

[12] *Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group)*, Principles of the Existing EC Contract Law (Acquis Principles). Contract III. General Provisions, Delivery of Goods, Package Travel, Payment Services, Consumer Credit and Commercial Agency Contracts (2014).

[13] Βλ. λ.χ. άρθρο 2:201 των Αρχών, το οποίο επιβάλλει μια ιδιαίτερα ευρεία υποχρέωση προσυμβατικής πληροφόρησης στις σχέσεις μεταξύ εμπόρων.

[14] Βλ. *Κλαβανίδου*, Πορεία προς μια προαιρετική ρύθμιση στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων, Νομικά Χρονικά 2013 τ. 79.

[15] Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Ένα Συνεκτικότερο Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Συμβάσεων – Σχέδιο Δράσης, COM (2003) 68 τελικό, ΕΕ C 63 της 15.3.2003 σ. 1· ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων και η αναθεώρηση του κοινοτικού κεκτημένου: Πορεία προς τα εμπρός, COM (2004) 651 τελικό· βλ. και *Καραμπατζό*, ΕφΑΔ 2008.855 επ., 857· *Δακορώνια*, Κοινό Πλαίσιο Αναφοράς (CFR): Οι νέοι πρότυποι Κανόνες Ευρωπαϊκού Ιδιωτικού Δικαίου, ΕφΑΔ 2010.497 επ., 498 επ.

άφηνε, εξάλλου, να διαφανεί στις δύο ανακοινώσεις της ότι διέκειτο ευμενώς έναντι ενός προαιρετικού νομοθετήματος για το δίκαιο των συμβάσεων, οι ρυθμίσεις του οποίου θα καλούνταν σε εφαρμογή εφόσον τα μέρη επέλεγαν να υπαγάγουν σ' αυτό τη μεταξύ τους σύμβαση[16].

Το 2009 δημοσιεύθηκε το Σχέδιο Κοινού Πλαισίου Αναφοράς (Draft Common Frame of Reference, DCFR), ο καρπός της κοπιαστικής εργασίας διακοσίων και πλέον επιστημόνων του δικτύου CoPECL, οι οποίοι προέρχονταν από όλα τα τότε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πλην της Κύπρου[17]. Το DCFR είναι συνταγμένο στην αγγλική γλώσσα, εκτείνεται σε 6.563 σελίδες και αποτελείται από τρία μέρη: το πρώτο περιλαμβάνει τις θεμελιώδεις αρχές που διέπουν το έργο (ελευθερία, ασφάλεια, δικαιοσύνη και αποτελεσματικότητα), το δεύτερο πρότυπους κανόνες και το τρίτο νομοθετικούς ορισμούς.

Τον πυρήνα του DCFR αποτελεί αναμφίβολα το δεύτερο μέρος του. Πρόκειται κατ' ουσίαν για το σχέδιο ενός ευρωπαϊκού αστικού κώδικα, από το οποίο έχουν εξαιρεθεί οι διατάξεις του εμπράγματου δικαίου των ακινήτων, του οικογενειακού και του κληρονομικού δικαίου[18]. Κάθε άρθρο συνοδεύεται από ερμηνευτικά σχόλια και δικαιοσυγκριτικές παραπομπές. Στη διάρθρωση και στην ορολογία του το δεύτερο μέρος του DCFR θυμίζει έντονα το γερμανικό Αστικό Κώδικα (BGB) και, κατά συνέπεια, και τον ελληνικό Αστικό Κώδικα[19]. Ήταν, ωστόσο, οι συγκεκριμένοι ουσιαστικοί κανόνες που συνάντησαν –ενίοτε ιδιαίτερα αιχμηρή– κριτική από μεγάλη μερίδα της γερμανικής θεωρίας[20].

Όμως, ακόμη και όσοι συμμερίζονται την παραπάνω κριτική, δεν μπορούν να αρνηθούν ότι το DCFR αποτελεί έναν από τους σημαντικούς σταθμούς στην πορεία εξέλιξης του ευρωπαϊκού ιδιωτικού δικαίου. Το εγχείρημα της ευρύτερης ενοποίησης του αστικού

---

[16] Βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής, COM (2003) 68 τελικό, ΕΕ C 63 της 15.3.2003 σ. 27 επ.· ανακοίνωση της Επιτροπής, COM (2004) 651 τελικό σ. 18 επ.· πρόσθεσε *Δακορώνια*, ΕφΑΔ 2010.497 επ., 502 επ.

[17] Βλ. σχετικά *Καραμπατζό*, ΕφΑΔ 2008.855 επ., 856 επ.· *Δακορώνια*, ΕφΑΔ 2010.497 επ.· *Κλαβανίδου*, Νομικά Χρονικά 2013 τ. 79.

[18] *Jansen/Zimmermann*, "A European Civil Code in all but Name". Discussing the Nature and Purposes of the Draft Common Frame of Reference, The Cambridge Law Journal 2010.98 επ.· *Augenhofer*, Aktuelle Entwicklungen im Europäischen Verbraucherrecht, σε Augenhofer (επιμ.), Verbraucherrecht im Umbruch (2012) σ. 1 επ., 15· πρβλ. για μια σύνοψη των κανόνων του δεύτερου μέρους του DCFR *Zimmermann*, *Common Frame of Reference*, in: Basedow/Hopt/Zimmermann (επιμ.), Handwörterbuch des Europäischen Privatrechts I σ. 276 επ.

[19] Πολυάριθμες διατάξεις αναφέρονται λ.χ. όχι σε σύμβαση αλλά γενικώς σε «juridical act» –όρος που εκ πρώτης όψεως αντιστοιχεί στη δικαιοπραξία· βλ. *Hellwege*, Allgemeines Vertragsrecht und „Rechtsgeschäfts"-lehre im Draft Common Frame of Reference (DCFR), AcP 211 (2011).665 επ., 666 επ.

[20] Βλ. *Eidenmüller/Faust/Grigoleit/Jansen/Wagner/Zimmermann*, Der Gemeinsame Referenzrahmen für das Europäische Privatrecht, JZ 2008.529 επ., 534 επ.; *Grundmann*, The Structure of the DCFR. Which Approach for Today's Contract Law?, ERCL 2008.247 επ.; *W. Doralt*, Rote Karte oder grünes Licht für den Blue Button? Zur Frage eines optionalen europäischen Vertragsrechts, AcP 211 (2011).1 επ., 3 επ.; *τον ίδιο*, Strukturelle Schwächen in der Europäisierung des Privatrechts. Eine Prozessanalyse der jüngeren Entwicklungen, RabelsZ 2011.260 επ., 264 επ. Η κριτική οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι οι συντάκτες του DCFR επιχείρησαν να διατυπώσουν για πρώτη φορά νομοθετικές λύσεις σε πρωτότυπα ζητήματα του σύγχρονου αστικού δικαίου, όπως οι έννομες συνέπειες της παράβασης της υποχρέωσης προσυμβατικής πληροφόρησης στις καταναλωτικές συμβάσεις (άρθρο II.-3:109) ή η λειτουργία της διαφήμισης ως κριτηρίου εκπλήρωσης της σύμβασης (άρθρο II.-9:102).

δικαίου στην Ευρώπη έπαυσε να περιορίζεται σε αμιγώς επιστημονικές καταγραφές κανόνων και ανήχθη πλέον σε συστηματική πολιτική επιδίωξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[21].

3. Η σύσταση της Ομάδας Εμπειρογνωμόνων, η Πράσινη Βίβλος και η «Μελέτη Σκοπιμότητας»

Πράγματι, τον Απρίλιο του 2010 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συγκρότησε μια ομάδα εμπειρογνωμόνων, στην οποία ανέθεσε να επιλέξει, να αναδιαρθρώσει, να αναθεωρήσει και να συμπληρώσει όσες ρυθμίσεις του DCFR αφορούν το δίκαιο των συμβάσεων[22]. Η ομάδα εμπειρογνωμόνων όφειλε να παρουσιάσει τα συμπεράσματά της εντός έτους σε μια «μελέτη σκοπιμότητας»[23].

Ενώ οι συνεδριάσεις των εμπειρογνωμόνων βρίσκονταν σε εξέλιξη, η Επιτροπή δημοσίευσε τον Ιούλιο του 2010 μία πράσινη βίβλο, στην οποία εξέφραζε τον προβληματισμό της για την περιορισμένη, κατά την κρίση της, έκταση των διασυνοριακών συναλλαγών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παράλληλα καλούσε τους ενδιαφερομένους σε διαβούλευση, παρουσιάζοντας επτά επιλογές για την περαιτέρω εξέλιξη του ευρωπαϊκού ιδιωτικού δικαίου[24]. Οι επιλογές αυτές εκτείνονταν από την απλή δημοσιοποίηση της αναμενόμενης μελέτης σκοπιμότητας μέχρι την σύνταξη ενός Ευρωπαϊκού Αστικού Κώδικα[25]. Η Επιτροπή δεν έκρυβε, ωστόσο, την σαφή προτίμησή της προς μια ενδιάμεση λύση: τη θέσπιση ενός νομοθετήματος για το δίκαιο των συμβάσεων, το οποίο θα έβρισκε εφαρμογή σε διασυνοριακές συμβάσεις, καταναλωτικές και επιχειρηματικές, ως lex contractus δυνάμει ειδικής συμφωνίας των μερών[26]. Υπέρ της προοπτικής αυτής τασσόταν, άλλωστε, δημοσίως η αρμόδια Επίτροπος Δικαιοσύνης *Reding*[27].

---

[21] Πρβλ. *Kramer*, Internationale, europäische und schweizerische Perspektiven des Vertragsrechts, JBl 2012.750 επ., 758.

[22] Απόφαση της Επιτροπής της 26ης Απριλίου 2010 σχετικά με τη σύσταση ομάδας εμπειρογνωμόνων για ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων, ΕΕ L 105 της 27.4.2010 σ. 109· βλ. και *Χριστοδούλου*, Ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων. Η Πράσινη Βίβλος διερωτά τι σημαίνει CFR, ΕφΑΔ 2011.3 επ., 6, 7.

[23] Βλ. άρθρο 4 της Απόφασης καθώς και το δελτίο τύπου IP/10/595 – 21.5.2010 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στο δελτίο τύπου αναφέρονται ονομαστικά τα δεκαοκτώ μέλη της ομάδας εμπειρογνωμόνων καθώς και οι δύο ειδικοί σύμβουλοι της αρμόδιας Επιτρόπου Δικαιοσύνης. Εντύπωση προξενεί το γεγονός ότι πολλοί εξ αυτών είχαν διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στη σύνταξη του DCFR και καλούνταν, συνεπώς, εν τέλει να επανεξετάσουν το ίδιο τους το έργο· βλ. αναλυτικά για το ζήτημα *W. Doralt*, AcP 211 (2011).1 επ., 5 επ.· *τον ίδιο*, RabelsZ 2011.260 επ., 278 επ.· *Riesenhuber*, JZ 2011.537 επ., 540 επ.

[24] Πράσινη Βίβλος της Επιτροπής σχετικά με τις επιλογές πολιτικής για τη θέσπιση ενός ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις, COM (2010) 348 τελικό· βλ. *Χριστοδούλου*, ΕφΑΔ 2011.3 επ., 7 επ.· *Κλαβανίδου*, Νομικά Χρονικά 2013 τ. 79.

[25] Βλ. αναλυτικά *Max Planck Institute for Comparative and International Private Law*, Policy Options for Progress Towards a European Contract Law. Comments on the issues raised in the Green Paper from the Commission of 1 July 2010, COM(2010) 348 final, RabelsZ 75 (2011).371 επ.

[26] Πρβλ. Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής, COM (2010) 348 τελικό σ. 9 επ., 12 επ.

[27] Βλ. λ.χ. το άρθρο της με τίτλο «Wir haben keinen Binnenmarkt» («Δεν έχουμε Ενιαία Αγορά») στη γερμανική εφημερίδα Handelsblatt, 5.11.2010.

Συνεπής στον προγραμματισμό της Επιτροπής, η ομάδα εμπειρογνωμόνων παρουσίασε στις αρχές Μαΐου 2011 τη μελέτη σκοπιμότητας[28]. Η μελέτη δεν αποτελούσε παρά ένα σχέδιο νομοθετικού κειμένου 189 άρθρων με γενικούς κανόνες, μεταξύ άλλων για την σύναψη, την ερμηνεία και την εκτέλεση των συμβάσεων, και ειδικότερες ρυθμίσεις για την πώληση κινητών πραγμάτων και την παροχή συναφών υπηρεσιών[29]. Η Επιτροπή κάλεσε τους ενδιαφερομένους σε μια ακόμη διαβούλευση, μετά την ολοκλήρωση της οποίας έδωσε στη δημοσιότητα τη νεότερη έκδοση του ανωτέρω σχεδίου[30].

III. Δομή και Στόχοι του Σχεδίου Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων

Στις 11.10.2011 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσε εν τέλει την πολυαναμενόμενη νομοθετική πρότασή της: το Σχέδιο Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων. Η προτεινόμενη πράξη έχει τη μορφή κανονισμού (άρθρο 288 ΙΙ ΣΛΕΕ), στον οποίο προσαρτώνται δύο Παραρτήματα.

Το κυρίως μέρος του κανονισμού αποτελείται μόλις από 16 άρθρα, στα οποία περιέχονται νομοθετικοί ορισμοί και ρυθμίζονται το πεδίο εφαρμογής και οι όροι επιλογής του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων. Οι ουσιαστικού δικαίου κανόνες είναι συγκεντρωμένοι σε 186 άρθρα στο Παράρτημα Ι. Στο Παράρτημα ΙΙ παρατίθεται ένα «τυποποιημένο ενημερωτικό σημείωμα», το οποίο θα πρέπει να διατίθεται στον καταναλωτή πριν από την σύναψη κάθε υπαγόμενης στις διατάξεις του Παραρτήματος Ι σύμβασης (άρθρο 9 της πρότασης κανονισμού).

Δυστυχώς οι αιτιολογικές σκέψεις του προοιμίου της πρότασης αναφέρονται αποκλειστικά στις διατάξεις του κυρίως κανονισμού. Ο μελλοντικός εφαρμοστής του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων δεν θα πρέπει, ωστόσο, να στερηθεί την συνήθη συνδρομή του προοιμίου κατά την ερμηνεία των κατ' εξοχήν κρίσιμων ουσιαστικών διατάξεων του Παραρτήματος Ι[31]. Η νομολογία και η πράξη θα αντιμετωπίσουν με μεγαλύτερη ασφάλεια τα ερμηνευτικά ζητήματα που αναπόφευκτα θα ανακύψουν κατά τα πρώτα έτη εφαρμογής του νέου νομοθετήματος, εάν μπορούν να ανατρέξουν σε θέσεις που στηρίζουν τις κατ' ιδίαν επιλογές του νομοθέτη της Ένωσης. Από την άποψη αυτή, το προοίμιο του Σχεδίου Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων είναι δεκτικό βελτιώσεων και συμπληρώσεων.

Πρωταρχική μέριμνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της ενιαίας αγοράς από τις επιχειρήσεις των κρατών μελών[32]. Σύμφωνα με την αντίληψη της Επιτροπής, οι υφιστάμενες αποκλείσεις μεταξύ των εθνικών αστικών δικαίων καθιστούν απαραίτητη την προσφυγή σε νομική συμβουλή,

---

[28] Διαθέσιμη στο ec.europa.eu/justice/contract/files/feasibility_study_final.pdf.

[29] Βλ. σχετικά *Lehmann*, Auf dem Weg zu einem europäischen Vertragsrecht: Die „Feasibility Study" der Expert Group on European Contract Law, GPR 2011.218 επ.

[30] Διαθέσιμη στο ec.europa.eu/justice/contract/files/contractlaw_workinprogress_july2011_en.pdf.

[31] *Editorial comments*, A Common European Sales Law (CESL) ahead? How to Opt into the Common European Sales Law?, CML Rev 2012.1267 επ., 1271· *Eidenmüller/Jansen/Kieninger/Wagner/Zimmermann*, Der Vorschlag für eine Verordnung über ein Gemeinsames Europäisches Kaufrecht. Defizite der neuesten Textstufe des europäischen Vertragsrechts, JZ 2012.269 επ., 271.

[32] Βλ. αιτιολογική σκέψη αριθ. 1 της πρότασης κανονισμού.

οδηγούν σε χρονοβόρες διαπραγματεύσεις ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο και αποτρέπουν τη χρήση ενιαίων γενικών όρων συναλλαγών για όλες τις διασυνοριακές συμβάσεις μιας επιχείρησης. Οι παράγοντες αυτοί λειτουργούν, κατά την Επιτροπή, αποτρεπτικά ιδίως για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες, συνεπώς, διστάζουν να προσφέρουν τα προϊόντα τους εκτός των εθνικών συνόρων[33].

Με το Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων επιδιώκεται να δοθεί και στις ανωτέρω επιχειρήσεις η δυνατότητα να επεκτείνουν τη δράση τους στα υπόλοιπα κράτη μέλη βάσει ενός νέου, ενιαίου νομικού πλαισίου. Η Επιτροπή προσδοκά ότι οφέλη θα προκύψουν και για τους καταναλωτές, που θα αποκτήσουν πρόσβαση σε μια μεγαλύτερη ποικιλία προϊόντων με ανταγωνιστικότερες τιμές[34].

IV. Προαιρετικός Χαρακτήρας του Σχεδίου Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων

Το χαρακτηριστικότερο γνώρισμα του Σχεδίου Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων είναι ο προαιρετικός του χαρακτήρας, όπως κατοχυρώνεται πρωτίστως στις διατάξεις των άρθρων 3 και 8 I 1 της πρότασης κανονισμού. Οι ενδιαφερόμενοι απλώς θα δύνανται να ορίσουν το Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων ως το διέπον την σύμβαση δίκαιο. Η εφαρμογή του δεν θα αποτελεί ποτέ την προβλεπόμενη στο νόμο λύση ελλείψει συμφωνίας των μερών[35].

Οι διατάξεις των άρθρων 8 II, III και 9 της πρότασης κανονισμού αφορούν ειδικά την υπαγωγή των καταναλωτικών συμβάσεων στους κανόνες του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων. Το άρθρο 9 της πρότασης κανονισμού επιβάλει στον προμηθευτή την υποχρέωση να ενημερώσει τον καταναλωτή πριν την σύναψη της σύμβασης για την «σκοπούμενη εφαρμογή» του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων, παρέχοντάς του το ενημερωτικό σημείωμα του Παραρτήματος II. Σκοπός της προσυμβατικής πληροφόρησης είναι να καταστήσει γνωστό στον καταναλωτή «το χαρακτήρα και τα κύρια χαρακτηριστικά» του νομικού πλαισίου που πρόκειται να ισχύσει στην υπό διαπραγμάτευση σύμβαση[36]. Είναι, ωστόσο, τουλάχιστον αμφίβολο αν ο σκοπός αυτός μπορεί να επιτευχθεί με τις γενικόλογες διατυπώσεις του δισέλιδου κειμένου του Παραρτήματος II, στο οποίο, λ.χ., αναφέρεται απλώς ότι «σε περίπτωση

---

[33] Βλ. αιτιολογικές σκέψεις αριθ. 2 επ. της πρότασης κανονισμού· ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Ένα κοινό ευρωπαϊκό δίκαιο των πωλήσεων με στόχο τη διευκόλυνση των διασυνοριακών συναλλαγών στην ενιαία αγορά, COM (2011) 636 τελικό σ. 2 επ., 10 επ. με επίκληση στατιστικών δεδομένων της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat). Πρβλ. πάντως για μια διαφορετική ερμηνεία των ίδιων στατιστικών δεδομένων *Hubbard*, Another look at the Eurobarometer surveys, CML Rev Special Issue 2013.187 επ.

[34] Βλ. αιτιολογικές σκέψεις αριθ. 4 επ. της πρότασης κανονισμού· ανακοίνωση της Επιτροπής, COM (2011) 636 τελικό σ. 3 επ., 11 επ.

[35] *Augenhofer*, Aktuelle Entwicklungen im Europäischen Verbraucherrecht σε Augenhofer (Hrsg.), Verbraucherrecht im Umbruch σ. 4· *Fornasier*, »28.« versus »2. Regime«. Kollisionsrechtliche Aspekte eines optionalen europäischen Vertragsrechts, RabelsZ 76 (2012).401 επ., 406· *Kramer*, JBl 2012.750 επ., 758.

[36] Αιτιολογική σκέψη αριθ. 23 της πρότασης κανονισμού.

που οι τυποποιημένοι συμβατικοί όροι που χρησιμοποιεί ο έμπορος είναι καταχρηστικοί, δεν έχουν υποχρεωτική νομική ισχύ για σας».

Ιδιαίτερες προϋποθέσεις θα πρέπει, εξάλλου, να πληροί και η συμφωνία περί εφαρμογής του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων σε μια καταναλωτική σύμβαση. Σύμφωνα με το άρθρο 8 ΙΙ 1 της πρότασης κανονισμού, η συμφωνία αυτή θα πρέπει να είναι ρητή και αυτοτελής σε σχέση με την συναπτόμενη σύμβαση. Προδιατυπωμένες ρήτρες στους γενικούς όρους συναλλαγών του προμηθευτή δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του άρθρου 8 ΙΙ 1[37]. Ούτε η επιλεκτική υιοθέτηση ορισμένων διατάξεων του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων επιτρέπεται. Μια καταναλωτική σύμβαση μπορεί να υπαχθεί μόνο στο σύνολο των διατάξεων του Παραρτήματος Ι (άρθρο 8 ΙΙΙ της πρότασης κανονισμού). Μετά την σύναψη της σύμβασης, ο προμηθευτής οφείλει πλέον να επιβεβαιώσει την ισχύ του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων, χρησιμοποιώντας σταθερό υπόθεμα[38] (άρθρο 8 ΙΙ 2 της πρότασης κανονισμού).

Οι ανωτέρω εμφατικές και επαναλαμβανόμενες ειδοποιήσεις, ιδίως στο προσυμβατικό στάδιο, είναι πολύ πιθανό να προξενούν στους καταναλωτές την εσφαλμένη εντύπωση ότι η υπαγωγή της σύμβασης που πρόκειται να συνάψουν στο Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων συνιστά μια επιλογή τουλάχιστον επισφαλή, αν όχι και επικίνδυνη για τα οικονομικά συμφέροντά τους. Είναι, λοιπόν, παράδοξο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αφενός να επιδιώκει ο μελλοντικός κανονισμός να κυριαρχήσει στις διασυνοριακές συναλλαγές, αφετέρου να εξαρτά την εφαρμογή του από τις πιο πάνω αποθαρρυντικές προειδοποιήσεις[39]. Έπειτα, οι περίπλοκες διατυπώσεις που προβλέπουν τα άρθρα 8 ΙΙ, ΙΙΙ και 9 της πρότασης κανονισμού είναι πολύ πιθανό να οδηγούν σε ελαττωματικές συμφωνίες εφαρμογής του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων[40]. Έτσι, όμως, ούτε η ασφάλεια δικαίου εξασφαλίζεται ούτε η εμπιστοσύνη των μερών στο νέο νομοθέτημα προάγεται.

Στην πράξη κρίσιμο αποδεικνύεται το ερώτημα ποιος από τους συμβαλλομένους θα αποφασίζει εν τέλει για την υπαγωγή μιας καταναλωτικής σύμβασης στο Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων: ο προμηθευτής ή ο καταναλωτής; Επί μακρόν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστήριζε ότι την εφαρμογή ή μη του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων θα αποφασίζει ο ίδιος ο καταναλωτής[41]. Σε αγορές από ηλεκτρονικό κατάστημα η επιλογή του προαιρετικού ρυθμιστικού πλαισίου θα

---

[37] Αιτιολογική σκέψη αριθ. 22 της πρότασης κανονισμού.

[38] Για τον ορισμό του σταθερού υποθέματος βλ. άρθρο 2 κ) της πρότασης κανονισμού· βλ. επίσης *Ζαπριάνο*, Συμβάσεις ψηφιακού περιεχομένου από απόσταση – σύμφωνα με το ν. 2251/1994, όπως ισχύει μετά τη μεταφορά της οδηγίας 2011/83 σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών, Αρμ 2014.1095 επ., 1104 επ.

[39] *Editorial comments*, CML Rev 2012.1267 επ., 1270· βλ. ήδη *W. Doralt*, AcP 211 (2011).1 επ., 20.

[40] Για την αντιμετώπιση αυτών των περιπτώσεων βλ. *Whittaker*, The Proposed 'Common European Sales Law'. Legal Framework and the Agreement of the Parties, Modern Law Review 2012.578 επ., 596 επ.· *Harvey/Schillig*, Consequences of an Ineffective Agreement to Use the Common European Sales Law, European Review of Contract Law 2013.143 επ.

[41] Βλ. *Reding*, The Next Steps Towards a European Contract Law for Businesses and Consumers σε Schulze/Stuyck (επιμ.), Towards a European Contract Law (2011) σ. 9 επ., 17.

μπορούσε π.χ. να πραγματοποιείται με την ενεργοποίηση από τον καταναλωτή, αμέσως μετά την ολοκλήρωση της παραγγελίας, ενός «πλήκτρου» στην ιστοσελίδα του προμηθευτή με την σημαία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για το πλήκτρο αυτό επινοήθηκε μάλιστα η γλαφυρή ονομασία «blue button»[42].

Στην πρόταση κανονισμού η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκαταλείπει την ανωτέρω παιγνιάζουσα προσέγγιση. Πλέον αναγνωρίζεται ρητά ότι «στην πράξη [θα] είναι συνήθως ο έμπορος αυτός που [θα] προτείνει τη χρήση του κοινού ευρωπαϊκού δικαίου των πωλήσεων»[43]. Το πιθανότερο είναι ότι οι προμηθευτές θα επανασχεδιάσουν όντως τις ιστοσελίδες των ηλεκτρονικών τους καταστημάτων και θα προσθέσουν ένα επιπλέον «πλήκτρο», η ενεργοποίηση του οποίου θα συνεπάγεται την υπαγωγή της σύμβασης στο Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων. Εξίσου πιθανό είναι, όμως, και ότι η διαδικασία σύναψης της σύμβασης θα διακόπτεται, αν ο καταναλωτής αποφασίσει να μην επιλέξει το συγκεκριμένο πλήκτρο[44].

Η εκδοχή αυτή δεν θα πρέπει να αποδοκιμάζεται. Προκειμένου το Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων να εξασφαλίσει τον επιδιωκόμενο εξορθολογισμό και τη μείωση του κόστους στις συναλλαγές, θα πρέπει να αποτελεί το μοναδικό νομικό πλαίσιο υπό το οποίο ο προμηθευτής θα συνάπτει τις –διασυνοριακές τουλάχιστον– συμβάσεις του[45]. Άλλωστε, ακόμη και αν παρεχόταν στους καταναλωτές η ευχέρεια επιλογής μεταξύ του νομοθετικού καθεστώτος του μελλοντικού κανονισμού και των αστικών δικαίων των είκοσι οκτώ κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι εκείνοι θα αξιοποιούσαν συνειδητά και επωφελώς αυτή τη δυνατότητά τους[46]. Πρώτον, ως μη νομικοί, οι συμβαλλόμενοι κατά κανόνα αγνοούν ή έστω αποδίδουν μικρή σημασία στις διαφορές των επιμέρους έννομων τάξεων και γενικότερα στα ζητήματα του εφαρμοστέου δικαίου σε μια συνήθη οικονομική συναλλαγή[47]. Δεύτερον, οι περισσότεροι καταναλωτές εκκινούν από την –ενίοτε υπερβολικά– αισιόδοξη σκέψη ότι η σύμβαση θα εξελιχθεί ομαλά και δεν θα απαιτηθεί η προσφυγή στις διατάξεις του νόμου, π.χ. για την ευθύνη του πωλητή λόγω πραγματικών ελαττωμάτων[48].

---

[42] Βλ. *Schulte-Nölke*, EC Law on the Formation of Contract. From the Common Frame of Reference to the 'Blue Button', ERCL 2007.332 επ.· *τον ίδιο*, Der Blue Button kommt. Konturen einer neuen rechtlichen Infrastruktur für den Binnenmarkt, ZEuP 2011.749 επ.· *Χριστοδούλου*, ΕφΑΔ 2011.3 επ., 8, 16.

[43] Αιτιολογική σκέψη αριθ. 22 της πρότασης κανονισμού.

[44] Πρβλ. *Schulte-Nölke*, ZEuP 2011.749 επ., 754 επ.

[45] Βλ. ήδη *W. Doralt*, AcP 211 (2011).1 επ., 14 επ., 17 επ.

[46] *Zimmermann*, Perspektiven des künftigen österreichischen und europäischen Zivilrechts. Zum Verordnungsvorschlag über ein Gemeinsames Europäisches Kaufrecht, JBl 2012.2 επ., 17.

[47] *Augenhofer*, A European Civil Law – for Whom and What Should it Include? Reflections on the Scope of Application of a Future European Legal Instrument, ERCL 2011.195 επ., 211· *W. Doralt*, AcP 211 (2011).1 επ., 16.

[48] Για το ζήτημα βλ. αντί άλλων *Sharot*, The Optimism Bias. A Tour of the Irrationally Positive Brain (2011).

V. Σχέση μεταξύ του Σχεδίου Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων και των εθνικών αστικών δικαίων

Σύμφωνα με το προοίμιο της πρότασης της Επιτροπής, η συμφωνία εφαρμογής του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων δεν αποτελεί «επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου κατά την έννοια των κανόνων σύγκρουσης νόμων», αλλά λαμβάνει χώρα εντός του εθνικού δικαίου[49]. Εάν το Σχέδιο υιοθετηθεί, η έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους θα αποκτήσει ένα ακόμη σύστημα κανόνων για τις συμβάσεις πώλησης, το οποίο θα ισχύει παράλληλα με τις υφιστάμενες ρυθμίσεις, λ.χ. του ελληνικού Αστικού Κώδικα και του ν. 2251/1994, και θα ενεργοποιείται κάθε φορά που οι συμβαλλόμενοι το επιθυμούν[50].

Η εφαρμογή του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων προϋποθέτει, επομένως, την υπαγωγή της σύμβασης στο εθνικό δίκαιο ενός κράτους μέλους της Ένωσης, είτε δυνάμει συμφωνίας των μερών[51] είτε δυνάμει των κανόνων συγκρούσεως του forum[52]. Στο πλαίσιο του εθνικού αυτού δικαίου ακολουθεί, κατά τις αντιλήψεις της Επιτροπής, μια ακόμη συμφωνία, που υπαγάγει την σύμβαση στις ουσιαστικού δικαίου ρυθμίσεις του (σχεδίου) κανονισμού[53]. Το Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων πρόκειται, λοιπόν, να αποτελέσει ένα 2ο (σε κάθε εθνική έννομη τάξη) και όχι ένα 29ο (παράλληλο προς τις εθνικές έννομες τάξεις) δίκαιο των συμβάσεων[54].

Η προσέγγιση αυτή ξενίζει. Ως κανονισμός, το μελλοντικό Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων θα ισχύει «άμεσα σε κάθε κράτος μέλος» (άρθρο 288 ΙΙ 2 ΣΛΕΕ) και θα υπερέχει των εθνικών δικαίων των κρατών μελών. Θα παραμένει, όμως, κανονιστική πράξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν θα υποβάλλεται σε καμία καφκική μεταμόρφωση, όπως υπονοεί η Επιτροπή, ώστε τα εθνικά δικαστήρια να εφαρμόζουν δήθεν άλλοτε το ολλανδικό, άλλοτε το πολωνικό και άλλοτε το γαλλικό Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων[55].

---

[49] Αιτιολογική σκέψη αριθ. 10 της πρότασης κανονισμού.

[50] Βλ. και αιτιολογική σκέψη αριθ. 9 της πρότασης κανονισμού· *Fornasier*, RabelsZ 76 (2012).401 επ., 432.

[51] Βλ. άρθρο 3 κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι), ΕΕ L 177 της 4.7.2008 σ. 6.

[52] Λ.χ. σύμφωνα με τους κανόνες των άρθρων 4 ή 6 Ι του κανονισμού Ρώμη Ι.

[53] Βλ. *Staudenmayer*, Der Kommissionsvorschlag für eine Verordnung zum Gemeinsamen Europäischen Kaufrecht, NJW 2011.3491 επ., 3495· *Fornasier*, RabelsZ 76 (2012).401 επ., 405, 419 επ.· *Kramer*, JBl 2012.750 επ., 759.

[54] Στις παλαιότερες συζητήσεις χρησιμοποιούνταν ο όρος «28ο δίκαιο»· βλ. έτσι *Busch*, Kollisionsrechtliche Weichenstellungen für ein optionales Instrument im Europäischen Vertragsrecht, EuZW 2011.655 επ., 656· *Fornasier*, RabelsZ 76 (2012).401 επ., 405, 407 επ.· *Stadler*, AcP 212 (2012).473 επ., 475 επ. Μετά την προσχώρηση της Κροατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1 Ιουλίου 2013) θα πρέπει να γίνεται λόγος για «29ο δίκαιο». Και ο όρος αυτός κρίνεται, πάντως, αδόκιμος, καθώς ορισμένα κράτη μέλη, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισπανία, διαθέτουν περισσότερα συστήματα ιδιωτικού δικαίου· βλ. *Augenhofer*, ERCL 2011.195 επ., 199 υποσ. 13; *Fornasier*, RabelsZ 76 (2012).401 επ., 407· *Stabentheiner*, Der Entwurf für ein Gemeinsames Europäisches Kaufrecht. Charakteristika und rechtspolitische Aspekte, wbl 2012.61 επ., 65.

[55] Βλ. *Stabentheiner*, wbl 2012.61 επ., 65 υποσ. 26.

Ο λόγος που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέφυγε στην ανωτέρω ελάχιστα πειστική κατασκευή έγκειται στην πρόνοια του άρθρου 3 του κανονισμού Ρώμη Ι. Κατά την απολύτως κρατούσα ερμηνεία, ως «δίκαια», στα οποία τα μέρη είναι ελεύθερα να υπαγάγουν την σύμβασή τους, σύμφωνα με την ανωτέρω διάταξη, νοούνται μόνο τα εθνικά δίκαια και όχι προαιρετικά συστήματα κανόνων προερχόμενα από διεθνείς ή υπερεθνικούς οργανισμούς[56].

Εκ πρώτης όψεως, μια τροποποίηση του άρθρου 3 του κανονισμού Ρώμη Ι, που θα επέτρεπε πλέον ρητά την επιλογή ενός προαιρετικού υπερεθνικού νομοθετήματος ως lex contractus, θα απλούστευε τα πράγματα. Προκειμένου, όμως, η εν λόγω επιλογή να αναπτύξει πλήρη ισχύ στις καταναλωτικές συμβάσεις, θα πρέπει να ανταποκρίνεται επιπλέον στις απαιτήσεις του άρθρου 6 Ι, ΙΙ του κανονισμού Ρώμη Ι. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, η συμφωνία περί εφαρμοστέου δικαίου σε μια καταναλωτική σύμβαση απαγορεύεται να στερεί από τον καταναλωτή την προστασία που του εξασφαλίζουν οι αναγκαστικού δικαίου κανόνες του δικαίου του κράτους της συνήθους διαμονής του. Το Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων θα πρέπει, συνεπώς, να αντιπαραβάλλεται κάθε φορά με το εθνικό δίκαιο του κράτους της συνήθους διαμονής του καταναλωτή και να υποχωρεί, μένοντας έστω εν μέρει ανεφάρμοστο, εάν στην δεδομένη περίπτωση οι διατάξεις του εθνικού δικαίου αποδειχθούν ευνοϊκότερες για τον καταναλωτή. Η κατάληξη αυτή θίγει καίρια τον σκοπό του Σχεδίου του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων, που είναι η ενιαία εφαρμογή του ενωσιακού νομοθετήματος στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μολονότι το Σχέδιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προβλέπει ένα ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή, δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο το εθνικό δίκαιο ενός κράτους μέλους να επιβάλλει σήμερα ή στο μέλλον την ευνοϊκότερη μεταχείριση των καταναλωτών σε ορισμένες περιπτώσεις[57].

Τον σκόπελο του άρθρου 6 του κανονισμού Ρώμη Ι δεν αποφεύγει, ωστόσο, ούτε η αντίληψη, σύμφωνα με την οποία το Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων θα συνιστά απλώς ένα 2ο –εντός της εθνικής έννομης τάξης– δίκαιο των συμβάσεων[58]. Όσο οι διατάξεις του άρθρου 6 Ι, ΙΙ του κανονισμού Ρώμη Ι παραμένουν ως έχουν, το οριζόμενο από τους συμβαλλομένους εφαρμοστέο νομοθετικό πλαίσιο θα υποβάλλεται πάντοτε σε έλεγχο, ώστε να διαπιστωθεί αν στερεί από τον καταναλωτή την προστασία του ημεδαπού δικαίου. Το Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων, όμως, θα καλείται σε εφαρμογή μόνο κατόπιν ειδικής συμφωνίας και δεν θα είναι δυνατόν να θεωρηθεί ως το ισχύον ελλείψει συμφωνίας των μερών «δίκαιο της χώρας όπου ο καταναλωτής έχει την συνήθη διαμονή του» (άρθρο 6 Ι κανονισμού Ρώμη Ι). Συνεπώς, δεν είναι δυνατόν να λειτουργήσει ως μέτρο σύγκρισης, να τεθεί, δηλαδή, ως βάση, προκειμένου να

---

[56] [56] *v. Hein* σε Rauscher, Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht. Rom I-VO, Rom II-VO (2011) Art. 3 Rom I-VO αριθ. 49 επ.· *Ferrari* σε Ferrari/Kieninger/Mankowski/Otte/Saenger/A. Staudinger, Internationales Vertragsrecht (2011) Art. 3 Rom I-VO αριθ. 14 επ., 17 επ. Βλ. επίσης *Fornasier*, RabelsZ 76 (2012).401 επ., 407 με περαιτέρω παραπομπές.

[57] *Χριστοδούλου*, ΕφΑΔ 2011.3 επ., 11· *Fornasier*, RabelsZ 76 (2012).401 επ., 409 επ.· *Stadler*, AcP 212 (2012).473 επ., 476.

[58] Βλ. ανωτ. κείμενο πριν τον εκθέτη 53.

ελεγχθεί κατ' άρθρο 6 ΙΙ εάν η συμβατική επιλογή εφαρμοστέου δικαίου υπήγαγε την σύμβαση σε δυσμενέστερες για τον καταναλωτή ρυθμίσεις[59].

Οι θέσεις ότι υπό την ισχύ ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων «δεν θα υπάρχουν διαφορές μεταξύ των νομοθεσιών των κρατών μελών» και ότι το άρθρο 6 ΙΙ του κανονισμού Ρώμη Ι θα «στερείται πρακτικής σημασίας»[60] δεν μπορούν να γίνουν δεκτές.

Τα ανωτέρω προβλήματα θα αποφευχθούν αν το Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων θεσπισθεί ως σύστημα άμεσα εφαρμοστέων κανόνων, το οποίο θα διέπει κάθε σύμβαση υπαγόμενη στο πεδίο εφαρμογής του, αρκεί να το ορίσουν τα συμβαλλόμενα μέρη[61]. Από την άποψη αυτή δεν πρόκειται να διαφέρει ουσιαστικά από την Σύμβαση της Βιέννης για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων (CISG)[62], η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 1 α), εφαρμόζεται χωρίς τη μεσολάβηση των κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του forum, εφόσον ο πωλητής και ο αγοραστής είναι εγκατεστημένοι σε κράτη συμβαλλόμενα στην CISG[63].

Ενόψει των ανωτέρω, κρίνεται σκόπιμο στο κείμενο του υπό ψήφιση κανονισμού να περιληφθεί –ενδεχομένως μετά το υφιστάμενο άρθρο 3– ρητή διάταξη, σύμφωνα με την οποία το Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων εφαρμόζεται σε συμβάσεις υπαγόμενες στο πεδίο εφαρμογής του κατόπιν συμφωνίας των μερών, ως προς την οποία δεν ισχύουν οι προβλεπόμενοι στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο του forum περιορισμοί επιλογής εφαρμοστέου δικαίου[64].

VI. Πεδίο εφαρμογής και κανονιστικό εύρος

1. Αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής

Σύμφωνα με το άρθρο 5 σε συνδ. με το άρθρο 2 η), ι), ια) και ιγ) της πρότασης κανονισμού, το Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων θα μπορεί να επιλεγεί ως εφαρμοστέο σε τρεις συγκεκριμένους τύπους συμβάσεων: 1) σε συμβάσεις πώλησης αγαθών, 2) σε συμβάσεις ψηφιακού περιεχομένου, είτε αυτό παρέχεται σε υλικό μέσο είτε όχι, και 3) σε συμβάσεις παροχής συναφών υπηρεσιών, όπως η εγκατάσταση,

---

[59] *Corneloup*, Der Anwendungsbereich des Optionalen Instruments, die Voraussetzungen seiner Wahl und das Verhältnis zur Rom I-VO, ZEuP 2012.705 επ., 715· *Editorial comments*, CML Rev 2012.1267 επ., 1275 υποσ. 36· *Eidenmüller/Jansen/Kieninger/Wagner/Zimmermann*, JZ 2012.269 επ., 273· *Eidenmüller*, What can be wrong with an option? An optional Common European Sales Law as a regulatory tool, CML Rev Special Issue 2013.69 επ., 79 επ.· πρβλ. *Χριστοδούλου*, ΕφΑΔ 2011.3 επ., 17.

[60] Αιτιολογική σκέψη αριθ. 12 της πρότασης κανονισμού.

[61] *Max Planck Institute for Comparative and International Private Law*, RabelsZ 75 (2011).371 επ., 401 επ.· *Fornasier*, RabelsZ 76 (2012).401 επ., 430 επ., 440 επ. με περαιτέρω παραπομπές.

[62] Κυρωτικός ν. 2532/1997.

[63] Βλ. *Π. Κορνηλάκη*, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο I^2 (2012) σ. 107· ΕφΛαμ 63/2006, ΕπισκΕΔ 2006.1108· ΕφΑθ 5745/2010, ΕλλΔνη 2011.857· ΕφΘεσ 1137/2011, ΕΠολΔ 2011.618· ΕφΠειρ 734/2012, ΔΕΕ 2013.160· ΜονΠΘεσ 43945/2007, Αρμ 2008.942· ΠολΠΒολ 199/2013, ΝοΒ 2014.1139: «Η Σύμβαση δεν περιέχει κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου (κανόνες συγκρούσεως), αλλά άμεσα εφαρμοστέους κανόνες ουσιαστικού δικαίου»· βλ. επίσης *Saenger* σε Ferrari/Kieninger/Mankowski/Otte/Saenger/A. Staudinger, Internationales Vertragsrecht Art. 1 CISG αριθ. 14.

[64] Βλ. την πρόταση του *Fornasier*, RabelsZ 76 (2012).401 επ., 441.

συντήρηση, επισκευή και κάθε άλλη επεξεργασία των αγαθών ή του ψηφιακού περιεχομένου[65].

Από το πεδίο εφαρμογής του Σχεδίου εξαιρούνται όλες οι μεικτές συμβάσεις που συνδυάζουν παροχές προερχόμενες από συμβατικούς τύπους περάν των τριών ανωτέρω[66] καθώς επίσης οι καταναλωτικές συμβάσεις που προβλέπουν την παροχή πίστωσης «υπό τη μορφή αναβολής πληρωμής, δανείου ή άλλης παρόμοιας χρηματοπιστωτικής διευκόλυνσης» (άρθρο 6 II της πρότασης κανονισμού). Η γραμματική ερμηνεία της τελευταίας διάταξης είναι, ωστόσο, ικανή να οδηγήσει σε υπέρμετρο περιορισμό του πεδίου εφαρμογής του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων. Μια ολιγοήμερη άτοκη πίστωση του τιμήματος, λ.χ. επί πέντε ημέρες από την παράδοση του πωληθέντος πράγματος, θα αρκούσε για να αποκλείσει τη δυνατότητα υπαγωγής πληθώρας συμβάσεων στο νέο νομοθετικό πλαίσιο. Κρίνεται, συνεπώς, επιβεβλημένη μια τελολογική, εναρμονισμένη προς τους ορισμούς της οδηγίας 2008/48 ερμηνεία της έννοιας «καταναλωτική πίστη», στην οποία δεν περιλαμβάνονται πιστώσεις που παρέχονται χωρίς τόκο ή άλλες επιβαρύνσεις για τον καταναλωτή[67].

2. Υποκειμενικό και γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής

Το *rationae personae* πεδίο εφαρμογής του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων καταλαμβάνει δύο κατηγορίες συμβάσεων: αφενός συμβάσεις μεταξύ καταναλωτή και εμπόρου (άρθρο 7 I 1 της πρότασης κανονισμού), αφετέρου συμβάσεις μεταξύ εμπόρων, εκ των οποίων, ωστόσο, τουλάχιστον ο ένας είναι μικρή ή μεσαία επιχείρηση (άρθρο 7 I 2 της πρότασης κανονισμού). Στο άρθρο 7 II ορίζεται ως μικρή ή μεσαία κάθε επιχείρηση που 1) απασχολεί λιγότερα από 250 άτομα και 2) πραγματοποιεί ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα 50 εκατομμύρια ευρώ ή έχει ετήσιο συνολικό ισολογισμό που δεν υπερβαίνει τα 43 εκατομμύρια ευρώ[68]. Περαιτέρω, στις καταναλωτικές συμβάσεις απαιτείται ως προμηθευτής να συμβάλλεται ο έμπορος. Αντίθετα, στις συμβάσεις μεταξύ επιχειρήσεων οι ιδιότητες των μερών δεν ασκούν επιρροή.

Οι συντομογραφίες b2c και b2b[69], που, ερχόμενες από τον αγγλοαμερικανικό δικαιικό χώρο, κερδίζουν ολοένα έδαφος και στην ηπειρωτική Ευρώπη, δείχνουν πλέον να μην

---

[65] Βλ. αναλυτικά *Stadler*, AcP 212 (2012).473 επ., 491 επ.· για τις συμβάσεις ψηφιακού περιεχομένου *Zahn*, Die Anwendbarkeit des Gemeinsamen Europäisches Kaufrechts auf Verträge über digitale Inhalte, ZEuP 2014.77 επ.

[66] Βλ. άρθρο 6 I της πρότασης κανονισμού και εξ αντιδιαστολής άρθρο 9 του Παραρτήματος I για τις συμβάσεις οι οποίες έχουν ως αντικείμενο «τόσο την πώληση αγαθών ή την προμήθεια ψηφιακού περιεχομένου όσο και την παροχή συναφούς υπηρεσίας».

[67] Βλ. άρθρο 2 στ) της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, ΕΕ L 133 της 22.5.2008 σ. 66· ομοίως άρθρο 2 στ) ΥΑ Ζ1–699/2010 (ΦΕΚ Β΄ 917)· πρβλ. *Stadler*, AcP 212 (2012).473 επ., 494.

[68] Βλ. ομοίως την σύσταση 2003/361/ΕΚ της Επιτροπής της 6ης Μαΐου 2003 σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων, ΕΕ L 124 της 20.5.2003 σ. 36.

[69] Business to Consumer (σύμβαση μεταξύ επιχείρησης και καταναλωτή), Business to Business (σύμβαση μεταξύ επιχειρήσεων).

επαρκούν. Θα πρέπει, λοιπόν, να διακρίνουμε μεταξύ B για τις μεγάλες επιχειρήσεις και b για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και να παραστήσουμε το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του προτεινόμενου κανονισμού ως εξής: B2c, b2c, B2b, b2B, b2b.

Η αναγωγή του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων σε εφαρμοστέο νομοθετικό καθεστώς εξαρτάται και από ορισμένες γεωγραφικές προϋποθέσεις. Η επίμαχη σύμβαση θα πρέπει να είναι «διασυνοριακή» και να εμφανίζει σύνδεσμο με ένα τουλάχιστον κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 4 της πρότασης κανονισμού).

Ειδικότερα, στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ επιχειρήσεων απαιτείται τα μέρη να έχουν την συνήθη διαμονή τους σε διαφορετικά κράτη και τουλάχιστον το ένα εξ αυτών να είναι κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 4 II της πρότασης κανονισμού). Στις καταναλωτικές συμβάσεις αρκεί η διεύθυνση κατοικίας, η διεύθυνση αποστολής ή η διεύθυνση χρέωσης που δηλώθηκε από τον καταναλωτή να βρίσκεται σε κράτος διαφορετικό από το κράτος συνήθους διαμονής του εμπόρου και ένα τουλάχιστον εκ των ανωτέρω κρατών να είναι κράτος μέλος (άρθρο 4 III της πρότασης κανονισμού). Έτσι, ένας κάτοικος Saarbrücken (Γερμανία) που επιθυμεί να αγοράσει ένα βιβλίο από το ηλεκτρονικό κατάστημα μιας γερμανικής επιχείρησης δεν έχει παρά να δηλώσει ως διεύθυνση αποστολής εκείνη ενός συγγενούς του στο γειτονικό Spicheren (Γαλλία) και να καταστήσει δίχως άλλο την καταρτιζόμενη πώληση δεκτική υπαγωγής στους κανόνες του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων[70].

Σύμφωνα με το άρθρο 13 της πρότασης κανονισμού, τα κράτη μέλη μπορούν μέσω της εσωτερικής τους νομοθεσίας να επεκτείνουν την ευχέρεια επιλογής του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων και σε αμιγώς εσωτερικές συμβάσεις καθώς και σε συμβάσεις μεταξύ μεγάλων επιχειρήσεων. Η ίδια δυνατότητα των εθνικών νομοθετών θα πρέπει να γίνει δεκτή και προκειμένου για συμβάσεις μεταξύ καταναλωτών[71].

3. Κανονιστικό εύρος

Επιδίωξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι το προτεινόμενο νομοθέτημα να καλύπτει τα «ζητήματα του δικαίου των συμβάσεων που έχουν πρακτική σημασία καθ' όλον τον κύκλο ζωής των […] συμβάσεων που εμπίπτουν στο […] πεδίο εφαρμογής του»[72].

Έτσι, μετά από τις εισαγωγικές διατάξεις (Μέρος I, άρθρα 1 έως 12), το Παράρτημα I της πρότασης περιλαμβάνει ρυθμίσεις για την προσυμβατική πληροφόρηση, την σύναψη της σύμβασης, τα ελαττώματα της βούλησης και το δικαίωμα υπαναχώρησης του καταναλωτή (Μέρος II, άρθρα 13 έως 57), την ερμηνεία της σύμβασης και τον έλεγχο καταχρηστικότητας του περιεχομένου της (Μέρος III, άρθρα 58 έως 86), τις πρωτογενείς αξιώσεις των μερών από την σύμβαση και τα δικαιώματά τους επί ανώμαλης εξέλιξης (Μέρη IV και V, άρθρα 87 έως 158), την υποχρέωση αποζημίωσης

---

[70] Παράδειγμα εμπνευσμένο από τα πραγματικά περιστατικά επί των οποίων εκδόθηκε η ΔΕυρΕ, απόφαση 17.10.2013, C-218/12, *Emrek*, EU:C:2013:666, σκέψεις 9 επ.· πρβλ. *Stabentheiner*, wbl 2012.61 επ., 64· *Stadler*, AcP 212 (2012).473 επ., 485.

[71] *Stabentheiner*, wbl 2012.61 επ., 64.

[72] Βλ. αιτιολογική σκέψη αριθ. 26 της πρότασης κανονισμού.

και την οφειλή τόκων υπερημερίας (Μέρος VI, άρθρα 159 έως 171), την εκκαθάριση της σύμβασης (Μέρος VII, άρθρα 172 έως 177) και, τέλος, την παραγραφή (Μέρος VIII, άρθρα 178 έως 186).

Αντίθετα, εκτός του ρυθμιστικού βελησνεκούς του Σχεδίου παραμένουν ζητήματα, όπως η δικαιοπρακτική ικανότητα, η ακυρότητα της σύμβασης λόγω αντίθεσης στο νόμο ή στα χρηστά ήθη, ο καθορισμός της γλώσσας της σύμβασης[73], η αντιπροσώπευση, η πλειονότητα οφειλετών και δανειστών, η εκχώρηση απαιτήσεων, ο συμψηφισμός, καθώς επίσης οι έννομες συνέπειες των συμβάσεων πώλησης και προμήθειας ψηφιακού περιεχομένου στο επίπεδο του εμπράγματου δικαίου και του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας[74]. Στα ανωτέρω ηθελημένα νομικά κενά θα πρέπει να προστεθεί η απουσία ρυθμίσεων για την ποινική ρήτρα καθώς και για ορισμένες επιμέρους πτυχές των ελαττωμάτων της βούλησης και της παραγραφής[75].

4. Αξιολόγηση

Το πεδίο εφαρμογής του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων αποδεικνύεται αδικαιολόγητα στενό. Ιδίως η διάταξη του άρθρου 7 I 1 της πρότασης κανονισμού, η οποία εξαρτά τη δυνατότητα επιλογής στις εμπορικές συμβάσεις από την σύμπραξη μιας τουλάχιστον μικρής ή μεσαίας επιχείρησης, δεν δικαιολογείται. Όσες μεγάλες επιχειρήσεις θα επιθυμούν να υπαγάγουν τις συμβατικές τους σχέσεις στο νέο νομοθετικό πλαίσιο θα είναι υποχρεωμένες να ερευνούν πριν από κάθε συναλλαγή αν ο μελλοντικός αντισυμβαλλόμενός τους πληροί τους όρους του άρθρου 7 II, αν αποτελεί, δηλαδή, εκείνος μικρή ή μεσαία επιχείρηση. Παρότι τα αριθμητικά κριτήρια της ανωτέρω διάταξης –λιγότεροι από 250 εργαζόμενοι και ετήσιος κύκλος εργασιών έως 50 εκατομμύρια ευρώ ή ετήσιος συνολικός ισολογισμός έως 43 εκατομμύρια ευρώ– φαίνονται εκ πρώτης όψεως σαφή, ο χαρακτηρισμός μιας επιχείρησης ως μικρής ή μεσαίας δεν είναι πάντα ευχερής. Η διάδοση των μη τυπικών μορφών εργασίας[76] δυσχεραίνει τον ασφαλή υπολογισμό του αριθμού των εργαζομένων μιας σύγχρονης επιχείρησης[77]. Εξάλλου, και η εκτίμηση του κύκλου εργασιών και του συνολικού ισολογισμού προϋποθέτει συχνά την αναδρομή στις αναλυτικές προβλέψεις της σύστασης 2003/361 και του παραρτήματός της. Όταν, όμως, τα μέρη καλούνται να επιλύσουν όμοια ερμηνευτικά ζητήματα απλώς για να διαπιστώσουν την δυνατότητα εφαρμογής του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων σε μια υπό διαπραγμάτευση σύμβαση, δεν είναι δυνατόν να γίνει λόγος για εξασφάλιση «υψηλού βαθμού ασφάλειας δικαίου», όπως διακηρύσσει το άρθρο 1 II της πρότασης κανονισμού.

---

[73] Βλ. πάντως άρθρο 76 του Παραρτήματος I για τη γλώσσα επικοινωνίας μεταξύ των μερών της σύμβασης.

[74] Βλ. αιτιολογική σκέψη αριθ. 27 της πρότασης κανονισμού.

[75] Eidenmüller/Jansen/Kieninger/Wagner/Zimmermann, JZ 2012.269 επ., 271 επ.

[76] Βλ. *Ζερδελή*, Εργατικό Δίκαιο. Ατομικές εργασιακές σχέσεις[3] (2015) σ. 65 επ.

[77] *Stadler*, AcP 212 (2012).473 επ., 489 επ.

Αλλά και από άποψη ουσίας, η μεταχείριση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων ως συμβαλλομένων άξιων ιδιαίτερης προστασίας[78] δεν ανταποκρίνεται πάντοτε στις συνθήκες της συναλλακτικής πραγματικότητας. Οι περισσότερες βιοτεχνικές επιχειρήσεις εμπίπτουν στον ορισμό του άρθρου 7 ΙΙ της πρότασης κανονισμού. Παρ' όλα αυτά ορισμένες εξ αυτών κατέχουν ενδεχομένως ακόμη και δεσπόζουσα θέση στην οικεία αγορά. Η ευμενής μεταχείρισή τους μέσω ρυθμίσεων αναγκαστικού δικαίου, κατ' απόκλιση από την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων, δεν βρίσκει πειστικό έρεισμα[79].

Επιφυλάξεις εγείρει, άλλωστε, και η εξάρτηση της δυνατότητας επιλογής του προτεινόμενου νομοθετικού πλαισίου από τον διασυνοριακό χαρακτήρα της επίμαχης σύμβασης. Στην συντριπτική πλειονότητά τους οι επιχειρήσεις που προσφέρουν τα προϊόντα τους στην ενιαία αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης δραστηριοποιούνται και στο εσωτερικό του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένες. Και υπό την ισχύ του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων οι επιχειρήσεις αυτές θα εξακολουθούν να είναι αντιμέτωπες με δύο τουλάχιστον νομοθετικά συστήματα: το εθνικό αστικό δίκαιο για τις περιπτώσεις που ο αντισυμβαλλόμενός τους έχει την κατοικία ή την έδρα του στο ίδιο κράτος μέλος και το Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων για τις διασυνοριακές συμβάσεις.

Τέλος, ακόμη και στις υπαγόμενες στο Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων συμβάσεις οι αντιδικίες που θα επιλύονται κατ' αποκλειστική εφαρμογή των διατάξεών του θα αποτελούν μάλλον την εξαίρεση παρά τον κανόνα[80]. Ποικίλα νομικά ζητήματα, τα οποία στις συναλλαγές με στοιχείο αλλοδαπότητας προσλαμβάνουν μεγαλύτερη ένταση και περιπλοκότητα, θα εξακολουθούν να διέπονται από εθνικές ρυθμίσεις, π.χ. ο καθορισμός της γλώσσας της σύμβασης, η συμμετοχή πλειόνων προσώπων ως οφειλετών, η διασυνοριακή εκχώρηση επιχειρηματικών απαιτήσεων, ο συμψηφισμός ή η αντιπροσώπευση[81]. Το ίδιο θα ισχύει και όσον αφορά τους κανόνες που διέπουν τη δικαιοπρακτική (αν)ικανότητα των ανηλίκων. Με την αυξανόμενη διάδοση –και μεταξύ ανηλίκων– των φορητών συσκευών με πρόσβαση στο διαδίκτυο οι διατάξεις περί δικαιοπρακτικής ανικανότητας θα αποκτήσουν πολύ σύντομα ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ιδίως στις πωλήσεις ψηφιακού περιεχομένου[82].

Με το ανωτέρω πεδίο εφαρμογής και κανονιστικό εύρος το Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων είναι τουλάχιστον αμφίβολο αν θα εξασφαλίσει τον επιδιωκόμενο εξορθολογισμό του νομικού πλαισίου, την τυποποίηση και τη μείωση του κόστους των

---

[78] Βλ. λ.χ. άρθρα 23, 79 επ., 86, 168 επ. του Παραρτήματος Ι της πρότασης κανονισμού.

[79] Βλ. σχετικά *Augenhofer*, Aktuelle Entwicklungen im Europäischen Verbraucherrecht σε Augenhofer (Hrsg.), Verbraucherrecht im Umbruch σ. 13 επ.

[80] *Augenhofer*, Aktuelle Entwicklungen im Europäischen Verbraucherrecht σε Augenhofer (Hrsg.), Verbraucherrecht im Umbruch σ. 15.

[81] Βλ. *Eidenmüller/Jansen/Kieninger/Wagner/Zimmermann*, JZ 2012.269 επ., 271 επ.· για την αντιπροσώπευση *Kleinschmidt*, Stellvertretung, IPR und ein optionales Instrument für ein europäisches Vertragsrecht, RabelsZ 75 (2011).497 επ.

[82] Βλ. *Bisges*, Schlumpfbeeren für 3000 Euro. Rechtliche Aspekte von In-App-Verkäufen an Kinder, NJW 2014.183 επ.

συναλλαγών, όπως προσδοκά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή[83]. Επίσης πενιχρά πρόκειται να είναι τα οφέλη για τους καταναλωτές.

Οι εκφρασθείσες επιφυλάξεις ισχύουν κατά μείζονα λόγο, αν υιοθετηθεί η πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που υποστηρίζει τον περιορισμό της δυνατότητας εφαρμογής του Κοινού Ευρωπαϊκού Δικαίου των Πωλήσεων αποκλειστικά στο ηλεκτρονικό εμπόριο[84]. Ο συγκεκριμένος τομέας προσφέρει στους συναλλασσομένους ποικίλους και αποτελεσματικούς μηχανισμούς φήμης, εξυπηρέτησης πελατών και επίλυσης των αναφυόμενων διαφορών, ώστε η σημασία του νομικού πλαισίου, λ.χ. επί ανώμαλης εξέλιξης της συμβατικής σχέσης, είναι σαφώς πιο περιορισμένη. Ομοίως περιορισμένα θα είναι κατ' επέκταση τα πρακτικά οφέλη ενός νέου νομοθετήματος προορισμένου να εφαρμόζεται μόνον σε συμβάσεις ηλεκτρονικού εμπορίου[85].

VII. Επίλογος

Η ίδρυση του δικτύου CoPECL και η σύνταξη του Σχεδίου Κοινού Πλαισίου Αναφοράς (DCFR) με την χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποτέλεσαν το σημείο συνάντησης των επιστημονικών πρωτοβουλιών και των πολιτικών διεργασιών στον χώρο του ευρωπαϊκού ιδιωτικού δικαίου. Ακολούθησε τον Οκτώβριο 2011 η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την έκδοση κανονισμού, ο οποίος, αν υιοθετηθεί, θα αποτελέσει την πρώτη θεσμική κωδικοποίηση του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων. Η Επιτροπή υπόσχεται μάλιστα περισσότερη ανάπτυξη, καινοτομία και δημιουργία θέσεων εργασίας χάρη στο μελλοντικό Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων[86].

Κατά πόσον το αστικό δίκαιο είναι σε θέση να επιτύχει τέτοιους στόχους, είναι ένα ερώτημα του οποίου η απάντηση υπερβαίνει τον σκοπό της παρούσας εργασίας. Ούτως ή άλλως, ο προωθούμενος κανονισμός έχει, κατά τη γνώμη μου, μικρές πιθανότητες να κερδίσει την προτίμηση των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Οι αυστηρές προϋποθέσεις υπαγωγής μιας καταναλωτικής σύμβασης στις διατάξεις του, η ιδιόρρυθμη σχέση του με το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο και τις εθνικές έννομες τάξεις των κρατών μελών, το περιορισμένο πεδίο εφαρμογής του, η εξαίρεση κρίσιμων νομικών ζητημάτων από το κανονιστικό του εύρος και η αβεβαιότητα δικαίου που εκ των πραγμάτων θα τον συνοδεύει αρχικά καθιστούν το Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων ελάχιστα ελκυστικό. Ως ένα βαθμό οι ανωτέρω αδυναμίες ανάγονται στην προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να καταστήσει το Σχέδιο πολιτικά υλοποιήσιμο και να διασφαλίσει στο άρθρο 114 ΣΛΕΕ την επαρκή νομική του βάση, αποκρούοντας τις

---

[83] *Editorial comments*, CML Rev 2012.1267 επ., 1272 επ.· *Eidenmüller/Jansen/Kieninger/Wagner/Zimmermann*, JZ 2012.269 επ., 275· *Zimmermann*, JBl 2012.2 επ., 18 επ.

[84] Νομοθετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση κοινού ευρωπαϊκού δικαίου των πωλήσεων (COM(2011)0635 – C7-0329/2011 – 2011/0284(COD)), διαθέσιμο στο www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0159+0+DOC+XML+V0//EL.

[85] Έτσι ήδη *W. Doralt*, AcP 211 (2011).1 επ., 24 επ.

[86] Βλ. αιτιολογικές σκέψεις αριθ. 1 και 7 της πρότασης κανονισμού.

αντιρρήσεις ως προς την τήρηση των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας[87].

Ωστόσο, οι πολιτικές σταθμίσεις δεν θα πρέπει να υψώνουν περιττά εμπόδια στο εγχείρημα της ενοποίησης του ευρωπαϊκού ιδιωτικού δικαίου. Είναι, λοιπόν, αναγκαία η εξάλειψη των πολυάριθμων τεχνητών διαφοροποιήσεων, περιορισμών και εξαιρέσεων που έχουν παρεισφρήσει στο Σχέδιο της Επιτροπής. Το Κοινό Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Πωλήσεων θα πρέπει να λάβει τη μορφή ενός κανονισμού με κανόνες άμεσα εφαρμοστέους, κατόπιν συμφωνίας των μερών, τόσο σε εσωτερικές όσο και σε διασυνοριακές συμβάσεις, χωρίς να ενδιαφέρει περαιτέρω η ιδιότητα των συμβαλλομένων (καταναλωτές, νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, μικρές, μεσαίες ή μεγάλες εμπορικές επιχειρήσεις)[88].

Όσον αφορά το κανονιστικό περιεχόμενο των ουσιαστικών διατάξεών του, ο μελλοντικός κανονισμός θα μπορούσε πράγματι να περιορισθεί αρχικά στο γενικό δίκαιο των συμβάσεων και στο δίκαιο της πώλησης, κλάδους στους οποίους η συγκριτική έρευνα είναι ιδιαίτερα προωθημένη. Κρίσιμο είναι, ωστόσο, το νομοθετικό κείμενο να είναι όσο το δυνατόν πληρέστερο, ώστε να αποφευχθούν κάθε μορφής νομικά κενά και προβλήματα οριοθέτησης έναντι των εθνικών αστικών δικαίων. Στην πορεία, ο κανονισμός θα εμπλουτισθεί με διατάξεις και για άλλους τύπους συμβάσεων[89].

Για όλα τα ανωτέρω χρειάζεται χρόνος αλλά και μια συστηματική συζήτηση για το μέλλον του ευρωπαϊκού ιδιωτικού δικαίου[90]. Με τον τρόπο αυτό θα ωριμάσουν οι συνθήκες για τη θέσπιση ενός ολοκληρωμένου ενωσιακού νομοθετήματος, το οποίο θα διακρίνεται για την αρτιότητα των ρυθμίσεών του και θα είναι σε θέση να συγκαθορίζει τις εξελίξεις στο ιδιωτικό δίκαιο, ακόμη και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης[91].

---

[87] Βλ. σχετικά Πρόταση της Επιτροπής, COM (2011) 635 τελικό, σ. 10 επ.· επίσης *Corneloup*, ZEuP 2012.705 επ., 711· *Editorial comments*, CML Rev 2012.1267 επ., 1274· *Stadler*, AcP 212 (2012).473 επ., 500.

[88] Βλ. *Grundmann*, ERCL 2008.225 επ., 237· *Καραμπατζό*, ΕφΑΔ 2008.855 επ., 867· *Augenhofer*, ERCL 2011.195 επ., 206 επ., 213· *η ίδια*, Aktuelle Entwicklungen im Europäischen Verbraucherrecht, σε Augenhofer (επιμ.), Verbraucherrecht im Umbruch (2012) σ. 1 επ., 14· *W. Doralt*, AcP 211 (2011).1 επ., 33· *Eidenmüller/Jansen/Kieninger/Wagner/Zimmermann*, JZ 2012.269 επ., 275· *Max Planck Institute for Comparative and International Private Law*, RabelsZ 75 (2011).371 επ., 416 επ.

[89] *Grundmann*, ERCL 2008.225 επ., 227 επ.· *W. Doralt*, AcP 211 (2011).1 επ., 10 επ.· *Max Planck Institute for Comparative and International Private Law*, RabelsZ 75 (2011).371 επ., 426 επ.; *Corneloup*, ZEuP 2012.705 επ., 708· πρβλ. *Augenhofer*, ERCL 2011.195 επ., 213 («test drive»).

[90] *Augenhofer*, ERCL 2011.195 επ., 209· *Kramer*, JBl 2012.750 επ., 760

[91] Πρβλ. πάντως τις επιφυλάξεις του *E. Posner*, The Questionable Basis of the Common European Sales Law. The Role of an Optional Instrument in Jurisdictional Competition, CML Rev Special Issue 2013.261 επ., 272 επ.